

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 4 marca 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie z powództwa S. R. przeciwko S. N. o ustalenie istnienia stosunku pracy i wynagrodzenie, zwolnił S. R. od opłaty od pozwu w kwocie ponad 3.000 złotych (pkt 1), oraz oddalił wniosek powoda o zwolnienie z kosztów sądowych w całości w pozostałej części (pkt 2).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał, iż zwolnienie od kosztów sądowych powinno mieć miejsce w sytuacjach wyjątkowych zasługujących na szczególne uwzględnienie i dotyczyć osób najbiedniejszych. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które z uwagi na ich trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Ubiegający się o taką pomoc winien więc w każdym przypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach – do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny, a dopiero gdyby poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające – może zwrócić się o pomoc państwa. Dla wydatków zwianych z prowadzeniem procesu strona powinna więc znaleźć pokrycie w dochodach przez odpowiednie ograniczenie innych wydatków niebędących niezbędnymi do utrzymania. Wydatki związane z pokryciem kosztów procesu muszą być bowiem traktowane, co najmniej równorzędnie, a nawet priorytetowo w stosunku do innych wydatków. Niedopuszczalne jest zatem uznanie, że ponosi je tylko ten, kto posiada nadwyżki ze swoich zarobków czy oszczędności.

W sprawie niniejszej wartość przedmiotu sporu określona została na kwotę 278.516 zł, w związku z czym powód jest zobowiązany do uiszczenia opłaty stosunkowej od pozwu w kwocie 13.926 zł, co stanowi 5% wartości przedmiotu sporu.

Zdaniem Sądu analiza złożonego przez powoda oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania prowadzi zaś do wniosku, iż powód ma możliwość poniesienia części opłaty od pozwu w wysokości 3.000 zł.

Powód wraz z żoną posiada bowiem stały dochód w kwocie łącznej ok. 4000 zł netto z tytułu wynagrodzenia za pracę, ponadto w skład jego majątku wchodzi nieruchomości oraz samochód osobowy. Przychody z prowadzonej przez powoda działalności gospodarczej są coraz wyższe. W każdym miesiącu na rachunek bankowy powoda związany z prowadzoną działalnością wpływają należności, powód dokonuje również wpłat własnych. Nie bez znaczenia pozostawała też okoliczność, iż 18 grudnia 2013 roku powód zawarł z bankiem (...) SA umowę kredytu, zaś 30 grudnia 2013 roku z bankiem (...) SA umowę pożyczki. Również w grudniu powód złożył pozew o ustalenie istnienia stosunku pracy i wynagrodzenie. Udzielenie kredytu i pożyczki z pewnością zaś było poprzedzone weryfikacją zdolności kredytowej powoda, która została oceniona przez banki pozytywnie.

Wobec tego w ocenie Sądu I instancji brak było podstaw do całkowitego zwolnienia powoda od opłaty. Pokrycie opłaty od pozwu w całości istotnie stanowiłoby dla powoda i jego rodziny nadmierne obciążenie i przeszkodę w dostępie do sądu. Niemniej jednak brak jest podstaw do całkowitego zwolnienia powoda od opłaty, w sytuacji gdy powód posiada nadwyżkę dochodu w stosunku do wydatków, nadto gdy wytaczając powództwo powód powinien był się liczyć z kosztami z tym związanymi i gromadzić potrzebne środki z dochodów uzyskanych w dłuższym okresie oraz poczynić oszczędności i ograniczyć inne wydatki, które nie są niezbędne.

Nadto, w ocenie Sądu Rejonowego oddaleniu podlegał także wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych w całości. W chwili rozstrzygania nie wiadomo było bowiem czy w toku procesu inne koszty w ogóle się pojawiają. Ponadto Sąd zastrzegł, że jeśli tak się stanie, to powód będzie mógł złożyć ponowny wniosek o zwolnienie od tych kosztów.

Zażalenie od powyższego orzeczenia w zakresie pkt 2 wniósł pełnomocnik powoda.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez dowolną, w miejsce swobodnej, ocenę oświadczenia powoda o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, a także innych dokumentów załączonych przez powoda i w konsekwencji - niezwolnienie go w całości od kosztów postępowania sądowego, podczas gdy z załączonego oświadczenia o stanie rodzinnym i majątkowym, a także kompletu dokumentów przedstawionych przez S. R. wynika, że nie jest on w stanie ponieść w żadnej części kosztów sądowych w niniejszym postępowaniu bez uszczerbku w utrzymaniu koniecznym dla siebie i rodziny.

W uzasadnieniu swego stanowiska skarżący podniósł, iż Sąd ustalając, że powód zostanie poddany operacji wymiany zastawki serca, nie badał wpływu stanu zdrowia powoda na jego możliwości zarobkowe. Tymczasem zdolność podejmowania aktywności koniecznej w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej jest w takich okolicznościach w znacznej mierze ograniczona. Nadto naturalną konsekwencją złego stanu zdrowia jest konieczność poczynienia oszczędności w pierwszej kolejności na przewidywane w bliskiej przyszłości koszty związane z poratowaniem zdrowia i rekonwalescencją, a także zaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny w okresie, kiedy chory nie będzie mógł wykonywać żadnych czynności umożliwiających mu zarobkowanie. Tak więc ochrona zdrowia i rodziny stanowi wyższą wartość w relacji do interesu fiskalnego Skarbu Państwa. Tym samym, błędny jest wniosek, iż powód mógł, czy też powinien poczynić oszczędności celem uiszczenia kosztów postępowania.

Dodatkowo skarżący podniósł, iż bilans księgowy prowadzonej przez powoda działalności gospodarczej jest ujemny, a koszty niepokryte z bieżących przychodów firmy, ponoszone są przez powoda z jego majątku osobistego. Tym samym końcowe zestawienie przychodów i rozchodów gospodarstwa domowego powoda również wskazuje na saldo ujemne i uniemożliwia mu poczynienie oszczędności celem uiszczenia kosztów sądowych. Ponadto udzielenie powodowi kredytu i pożyczek, oparte na pozytywnej weryfikacji zdolności kredytowej nie uzasadnia oceny sytuacji gospodarczej powoda jako dobrej. Analiza zdolności kredytowej powoda odbywała się w oparciu o dane aktualne na dzień udzielenia świadczenia pieniężnego, niewykluczone zatem, że obecnie powód - właśnie z uwagi na ciężące na nim zobowiązania - nie przeszedłby pozytywnie kolejnej tego typu weryfikacji. Ponadto rynek oferuje szeroką gamę pożyczek, które nie wymagają przedłożenia żadnych dokumentów, w której to procedurze zdolność kredytowa nie podlega żadnej weryfikacji. Dlatego też zdolność kredytowa powoda nie może być elementem wymiernym dla oceny możliwości pokrycia przez niego kosztów sądowych w sprawie.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o dopuszczenie dowodu z dokumentu w postaci pisma Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w Ł. z dnia 5 marca 2014 r. na okoliczność kosztów bieżących prowadzenia działalności gospodarczej przez powoda oraz jego trudnej sytuacji majątkowej, oraz o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zwolnienie powoda od kosztów sądowych w całości.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje:

- zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2005 r. nr 167, poz. 1398 ze zm.) zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Prawo do zwolnienia od kosztów postępowania przysługuje zatem tylko osobom ubogim – podmiotom gorzej sytuowanym – dla których wniesienie kosztów wiązało by się z uszczerbkiem dla niezbędnego utrzymania. Prawo do zwolnienia od kosztów nie przysługuje więc każdemu lecz osobom rzeczywiście potrzebującym (por. wyrok. SN z 5.03.1959 4 CZ 25/59 (...) nr 7-8/1960).

Sąd Okręgowy zgadza się z oceną Sądu I instancji, iż powód jest w stanie, ponieść częściowo koszty sądowe w niniejszej sprawie. Oświadczenie jakie złożył w procesie jednoznacznie bowiem wskazuje, iż posiadał on możliwość poczynienia odpowiednich oszczędności z uzyskiwanych tytułem działalności gospodarczej zarobków nadto dochodów żony.

Posiada zatem środki których uszczuplenie z uwagi na konieczność pokrycia kosztów sądowych we wskazanej wysokości nie doprowadzi do wyraźnego uszczerbku utrzymania koniecznego strony i jego rodziny.

Oceny tej nie zmienia twierdzenie skarżącego, iż Sąd Rejonowy błędnie zinterpretował możliwości zarobkowe powoda zwłaszcza w kontekście: ujemnego bilansu prowadzonej przez niego działalności (potwierdzonej w postępowaniu zażaleniowym pismem Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w Ł. z dnia 5 marca 2014 r.), pokrywania kosztów firmy, z jego majątku osobistego, oraz planowanego zabiegu wymiany zastawki serca i związanej z tym konieczności zabezpieczenia środków na ochronę zdrowia i zaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny w okresie choroby.

Odnosząc się do powyższego zauważyć należy - co słusznie podkreślił już Sąd Rejonowy- iż koszty sądowe nie mają charakteru podrzędnego w stosunku do innych wydatków, do których uiszczenia – w związku z prowadzeniem gospodarstwa domowego, prowadzeniem działalności gospodarczej i dbałością o własne interesy – zobowiązania jest strona postępowania. Strona zamierzająca wystąpić na drogę postępowania sądowego dochodząc swych roszczeń, winna bowiem poczynić wcześniej stosowne oszczędności na pokrycie kosztów sądowych, które będą wymagane w sprawie (por. postanowienia SN z 24 września 1984 roku I Cz 104/84, Lex nr 8623 oraz z dnia 24 lipca 1990 roku I Cz 98/80 Lex nr 8257).

Okoliczność ujemnego bilansu prowadzonej przez powoda działalności nie usprawiedliwia zatem zwolnienia powoda od ponoszenia kosztów sądowych w całości. Powód winien liczyć się z obowiązkiem poniesienia kosztów sądowych wykorzystując w tym celu w pełni swoje możliwości zarobkowe niemniej niż z ryzykiem prowadzenia działalności. Wnioskodawca ubiegający się o pomoc w postaci zwolnienia od kosztów sądowych, osiągając pewne dochody, także tytułem wynagrodzenia żony, winien więc liczyć się z koniecznością choć częściowego poniesienia kosztów procesu i poczynić tytułem tego a nie tylko tytułem zabezpieczenia prowadzonej przez siebie działalności oszczędności. Brak zaś zrównoważenia ponoszonych różnym tytułem wydatków dowodzi krótkowzroczności i niefrasobliwości powoda. Brak poczynienia bądź poczynienie niewystarczających oszczędności celem opłaty kosztów sądowych nie może zaś stanowić podstawy do uwzględnienia wniosku o zwolnienie od ich ponoszenia w całości.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, iż wnioskodawca wkrótce przejdzie zabieg wymiany zastawki serca, w związku z tym winien przede wszystkim zabezpieczyć wydatki celem ochrony swojego zdrowia oraz podstawowych potrzeb rodziny w okresie swojej choroby.

Mając powyższe na uwadze wskazać należy, że potrzeby powoda i jego rodziny w tej materii winien zabezpieczyć należy za czas niezdolności do wykonywania działalności gospodarczej zasiłek chorobowy. Skarżący nie wykazał, iż wnioskodawca nie będzie miał uprawnień do tego świadczenia. Dlatego też twierdzenia co do konieczności czynienia oszczędności przede wszystkim z uwzględnieniem faktu planowanego zabiegu i przewidywaną niezdolnością do wykonywania pracy nie mogą przynieść spodziewanego przez skarżącego skutku.

Nie można też uznać, iż Sąd Rejonowy błędnie ocenił możliwości zarobkowe powoda bazując na uwzględnionej przez udzielające mu pożyczek i kredytów banki zdolności kredytowej. Przede wszystkim wskazać należy, iż oceny tej wskazane podmioty dokonywały w okresie złożenia przez powoda pozwu w niniejszej sprawie. Zatem nie sposób uznać, iż ocena ta nie była adekwatną na chwilę wystąpienia powoda na drogę sądową. Fakt, iż prawdopodobnie w chwili obecnej – powód nie przeszedłby pozytywnie kolejnej tego typu weryfikacji nie ma natomiast znaczenia dla rozstrzygnięcia. Nieistotnym z punktu istoty sprawy jest też fakt, iż rynek oferuje szeroką gamę pożyczek, które nie wymagają przedłożenia żadnych dokumentów, w której to procedurze zdolność kredytowa nie podlega żadnej weryfikacji. Jak wynika z materiału sprawy, powód z produktów tych nie korzystał. Zaciągnął pożyczki, które wymagały weryfikacji jego zdolności do ich spłaty o czym świadczy chociażby załączony do akt harmonogram spłat rat zaciągniętego przez powoda kredytu. Zdolność kredytowa powoda jest więc elementem wymiernym dla oceny możliwości pokrycia przez niego kosztów sądowych w sprawie.

Reasumując, zaskarżone postanowienie w pełni zatem odpowiada prawu.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc orzekł jak w sentencji.

Przewodnicząca:

Z./ Odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.